

Octavian Vuia despre factorul metafizic eminescian (II)

Asemenea altor mulți eminescologi, Octavian Vuia își începe demersul pornind de la judecățile lui Titu Maiorescu, ținând seama însă și de momentul crucial al culturii românești moderne. Fapt este că chiar în prima convorbire a sa cu N. Stroescu-Stînișoară, după ce recunoaște că a descoperit frumusețea filosofiei sub influența profesorului Romulus Demetrescu, declară: „Dar personalitatea care m-a atras – ca «model» istoric – cel mai mult în acea vreme, cât studiam la Seminarul pedagogic universitar, a fost Titu Maiorescu, care înfățișa, prin toată opera lui, în același timp un critic literar și un filosof al culturii, un filosof concret al culturii. N-a făurit un «sistem», deși se pot scoate elemente de filosofia culturii, vorbesc ca disciplină, din lucrările lui Titu Maiorescu și acest lucru mai așteaptă să fie făcut, Titu Maiorescu reprezenta o personalitate de mare îndrumător al culturii românești. Face parte din treimea care a pus accentul pe spiritul critic românesc: Titu Maiorescu, Eminescu și Caragiale. Titu Maiorescu în domeniul criticii literare și al filosofiei; Eminescu în poezie, în criticile făcute în *Epigonii* de pildă sau în *Scrisori* sau în alte poezii, critici foarte aspre la adresa unei anumite pătri culturale și sociale românești; nu mai vorbesc de Caragiale care, deși pentru noi, ardelenii, nu era chiar atât de apreciat, fiindcă moravurile politice din vechiul regat s-au dezvoltat altfel decât moravurile din Ardeal, unde accentul era pus pe lupta națională (desigur și această luptă își avea și ea caracterele ei, să spunem așa, dramatice, pe care

un Caragiale ardelean le-ar fi putut scoate la iveală), dar ele erau oarecum scufundate în aceea atmosferă de opoziție față de regimul austro-maghiar“ (*Întâlnire cu oameni și idei*, p. 15-16). Ideea este reluată și într-un interviu pe care Octavian Vuia îl acordă lui Mihai Cismărescu. Cu această ocazie, filosoful din exil afirmă: „Să nu uităm totuși că Neagoe Basarab, cel cu «Învățăturile» adresate fiului său Teodosie, a fost contemporan cu Machiavelli. Iar după aceea l-am avut pe Dimitrie Cantemir, un filosof și om de știință de formație europeană, care era contemporan cu Leibniz. Așa am ajuns noi din urmă filosofia occidentală. Apoi, filosofia noastră modernă s-a dezvoltat sub impulsul dat de Maiorescu, și de ce n-am spune, și de Eminescu“ (*Regăsirea în Pascal și alte „analize“ heideggeriene*, p. 101).

Revenind la felul în care Octavian Vuia întâmpină judecățile pe care Maiorescu le face la adresa tânărului poet Eminescu, cuprinse în studiul „*Direcția nouă în poezia și proza română*“ (1872), aflăm: „Deși Maiorescu a recunoscut îndată în Eminescu pe unul din promotorii de seamă ai «direcției noi», care urmarea punerea în valoare a fondului autohton în vederea creării unor opere cu caracter universal, totuși, mănănat de o părintească grijă sau chiar dintr-un pedantism profesional – nu importă – semnala și unele «defecte» ale tânărului poet. După ce preciza că ne aflăm în fața unui poet «*cu totul osebit în felul său, om al timpului modern*», Maiorescu releva și părțile lui oarecum negative: «*deocam-*

dată blazat în cuget, iubitor de antiteze cam exagerate, reflexiv mai peste marginile iertate». Cu toate acestea, verdictul dat de severul și neîndurătorul critic era cât se poate de clar, «*dar în fond poet, poet în toată puterea cuvântului*». Repetiția oarecum retorică a cuvântului «poet», nu făcea decât să întărească încrederea în verdictul dat“ (*Idem*, p. 168). Mai departe, cu destulă delicatețe, Octavian Vuia se opune judecăților maioresciene negative: „Nici la începuturile lui literare și nici la sfârșitul vocației sale, curmate atât de tragic în plină maturitate, calificativele date înclinărilor lui Eminescu nu s-au adevărit decât în chip cu totul accidental, la fel ca și alte caracterizări făcute de unii critici contemporani, atrași ca și Călinescu de expresii amăgitoare. Eminescu n-a avut cugetul omului blazat, fiindcă a fost o conștiință tragică, și tragicul exclude blazarea, înfruntându-și eroic destinul. De asemenea Eminescu n-a fost iubitor de «*antiteze cam exagerate*», pentru simplul motiv că nu formula teze, care să trezească în mod neîndoios antiteze; ca apoi într-un moment fericit al cugetării asemenea filosofiei idealismului german, pe care de altfel a practicat-o cu sârguință, să-l ducă la sinteza dorită. Reflexiv a fost fără îndoială, dar nu «*peste marginile iertate*», ci numai întrucât poezia poate și îngăduie exprimarea unei profunde cugetări, a unei cugetări «conaturale» actului poetic“ (*Idem*, p. 168-169).

Cu toate aceste obiecții, Octavian Vuia, cu aceeași delicatețe, nu a rămas surprins de